

ADNAN EKŞİGİL • Sencer Dıvıtçioğlu

ADNAN EKŞİGİL İstanbul'da doğdu. Amerika'da siyaset okudu, Fransa'da felsefe çalıştı (UCLA'dan lisans, Sorbonne'dan yüksek lisans). Türkiye'ye döndükten sonra belirli aralıklarla İstanbul, Boğaziçi ve Yeditepe üniversitelerinde sosyal bilimler metodolojisi ve epistemoloji ağırlıklı dersler verdi. *İktisat, Tarih ve Toplum, Toplum ve Bilim, Cogito, Virgöl, Birikim* gibi dergilerde yayımlanmış makaleleri vardır. Otuz yıldan fazladır Kırklareli'nin İğneada bölgesinde ziraat ve fidancılıkla iştigal etmektedir.

İletişim Yayınları 3106 • Bugünün Kitapları 266

ISBN-13: 978-975-05-3243-6

© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

I. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Kıvanç Koçak

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Filiz Bil Arşivi

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Oben Üçke

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ADNAN EKŞİGİL

Sencer Divitçioğlu

Yaşamı ve Düşüncesine Dair Notlar

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ YERİNE.....	7
Birinci Bölüm	9
Vaniköy.....	11
Podima.....	16
Fakülte.....	33
İkinci Bölüm	45
Yüksek teori.....	46
Tarihi sertleştirmek.....	51
ATÜT, strateji, Küçükömer.....	57
Ayrılık.....	62
Türkler Dizisi.....	70
Türkçe.....	82
Sol duraklar/duraklamalar.....	90
Türklük.....	103
Sonsöz Niyetine	111
EK	
ATÜT'ün Ardından	113

ÖNSÖZ YERİNE

Sencer Divitçioğlu'nun 2014 yılında vefatının ardından bazı eski öğrencileri, asistanları ve sevenleri tarafından bir kitap hazırlama niyeti dile getirilmişti. Bu kitap, genellikle yapıldığı gibi, şanlı profesörlere ithaf edilen “armağan” türü yayınlardan olmayacak, doğrudan Divitçioğlu'nun fikirleri, yaşamı hakkında değerlendirmeleri ve hatıratı içerecekti. O vesileyle ben de bir şeyler çiziktirmiştim. Bu niyet çeşitli nedenlerle maalesef gerçekleşmedi. Derken yıllar sonra *Türkiye Solundan Portreler* adlı kitapta Barış Ünlü'nün Divitçioğlu'yla ilgili bir yazısına¹ rastlayınca zihnimde bir dizi eski tartışma ve anı canlandı. Böylece, önceden almış olduğum notları da katarak, hoca hakkındaki düşünce ve anılarımı bir makalede toplamaya karar verdim. Fakat makale uzayınca bu küçük kitaba dönüştü.² Ancak metnin makale kurgusu

---

1 “Sencer Divitçioğlu: Türklükle Marksizm Arasında Bir Sosyal Bilimci”, *Türkiye Solundan Portreler*, (haz.) Emirali Türkmen-Ümit Özger, Dipnot Yayınları, 2015.

2 Bu metnin bir kitap olarak yayımlanabileceği fikrini aklıma sokan ve baştan sona ilgisini eksik etmeyen Abdullah Onay'a, metni okuyup görüş ve yorumlarını benden esirgemeyen Cengiz Arın, Gülnur Acar (Savran) ve E. Ahmet To-

değişmedi, o bakımdan kısa bir “roman”dan çok uzunca bir “öykü” olarak okunması daha uygun olur sanırım.

Ben, Divitçioğlu’nun kayıtlı öğrencisi olmadım. Ancak 1970’li yılların ikinci yarısında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde verdiği doktora seminerlerini hiç aksatmadan izledim. O bakımdan hocalığının keyfini tatmış, talihli insanlardanım. Fakat benim Divitçioğlu’nun yalnız hocalığına değil, hayatının önemli bölümüne de bir aşinalığım varsa bunun sebebi ailevi bağlantımızdan kaynaklanan yakınlığımız. O nedenle, belki okulda tam tamına değil ama hayatta onun “rahle-i tedrisat”ından geçmiş sayılırım.

Yakından tanıyanlar bilir, Divitçioğlu’nun özel yaşantısı en az akademik dünyası kadar renkliydi. Vefatından birkaç yıl önce kendisiyle yapılan “nehir söyleşi”ye bakılırsa, orada da bu renklilik hemen göze çarpıyor.³ O nedenle, bu kitabı ikiye böldüm. İkinci bölümde hocanın teorik ve akademik dünyasına girmeden önce, birinci bölümde özel yaşantısından akımda kalan bazı anı kırıntılarını aktaracağım.⁴

---

nak’a, metin üzerinde yaptığı tashih ve uyarılar için de eşim Hülya Ekşigil’e bu vesileyle minnet ve teşekkürlerimi belirtmeyi borç bilirim.

3 (haz.) İbrahim Ekinci-Hakan Güldağ, *Sencer Divitçioğlu Anlatıyor*, YKY, 2012. Kitap boyunca bu esere kısaca “Nehir Söyleşi” olarak atıfta bulunacağım.

4 Bunu yaparken, kimi okur için gereksiz fazlalık veya teferruat sayılabilecek bilgileri mümkün mertebe dipnotlarda muhafaza etmeye çalışacağım.

Birinci Bölüm

Önce “ailevi” dediğim bağlantıyı açıklayayım. Aslında aramızda kan bağı yok: Sencer hoca, babamın üçüncü (ve son) eşi Nedret Hanım’ın daha önceki eşinden olma kızı Sevgi’nin eşi. Yani Sevgi, bir anlamda benim üvey ablam. Ama bu yanıltmasın, Sevgi, ablam olmaktan çok anam olacak yaşadadır, zaten öz annemle yaşattırlar. Buraya nasıl geldiğini anlamak biraz detay gerektiriyor; ona da hacet yok. Önemli olan şu: Sencer hoca, tıpkı eşi Sevgi gibi, çeyrek ya da yarım değil, tam bir kuşak büyüğüm. Normal şartlarda ona “Sencer amca” demem beklenir ya da belki “enişte”, hadi olmadı “ağabey”. Kendimi bildim bileli hocaya sadece ilk adıyla hitap ettiysem bunun nedeni onun her türlü “amca”yı, “enişte”yi, “abi”yi kesinlikle yasaklamış olması. Ailede veya dostlar arasında hadi neyse de, kendimden hem yaş hem kıdem bakımından büyüklerin bulunduğu daha sosyal ve anonim ortamlarda, bunun sıkıntısını hep çektim. Ama elimden başkası gelmez, “Sencer” demeye devam edeceğim çaresiz. Hocayla bağlantımızı bilenlerin bu hitabet tarzımı hoş görmelerini hep umdum, burada da okuyucunun hoş görmesini umarım.

Sencer'e gelmeden, kayınvalidesi ve benim de "üvey" anem olan Nedret Hanım'ı kısaca anmak isterim. Nedret Hanım, konfeksiyonun henüz yaygınlaşmadığı 1950'li yıllarda İstanbul'un iyi bilinen kadın terzilerinden biriydi. İstiklal Caddesi'ndeki Mısır Apartmanı'nda çok geniş bir dairede oturuyordu.¹ Bir üst dairede de meşhur terzi Mualla vardı. Nedret Hanım, terzi Mualla kadar ünlü ve varlıklı mıydı bilmiyorum ama hali vakti şüphesiz gayet yerindeydi. Dairesinin caddeye bakan ön kısmı eviydi, arkasıysa (çoğu Rum) kadın işçilerin çalıştığı atölyeydi. Atölyenin kendine göre yoğun bir trafiği vardı ama ev tarafının trafiği ondan da beterdi, bazen yolgeçen hanından farksız olurdu. Hemen her zaman yemekler pişer, ikramlar eksik olmazdı. Dönemin önde gelen sanatçı ve yazarlarının başlıca uğrak yerlerinden biriydi. Nedret Hanım, 1960'larda Valikonağı'ndaki (bir başka tarihî yapı olan, şimdiyse yerinde bir banka binası bulunan) Mim Kemal Öke Apartmanı'na taşındı, bu düzeni bir müddet daha orada sürdürdü.

Ben Mısır Apartmanı'nın şaşaalı döneminin ucuna yetiştim. Okulda hep yatılıydım, ancak bazı hafta sonları çıkarıldım oraya. O zamandan beri bildiğim, Nedret Hanım'ın girgin, tuttuğunu koparan, cevval biri olduğudur. Annesine ve kardeşlerine çok düşkündü.² Tabiatıyla, tek çocuğu olan kızı Sevgi'ye de. Fakat damadında da emeği çoktur. İkisinin genç yaşta evlenip uzun yıllar Paris'te yaşayabilmiş olmaları

1 1900'lerin başında son Mısır hidivi Abbas Halim Paşa tarafından inşa ettirilen Mısır Apartmanı, İstanbul'un hatırı sayılır tarihî yapılarından; halen içinde çalışma ofislerinin yanı sıra tiyatro ve galeri gibi sanat mekânlarını da barındıran, Mehmet Akif Ersoy'dan Mithat Cemal Kuntay'a dek çeşitli yazarların ikamet ettiği bina zengin bir geçmişe sahiptir.

2 Nedret Hanım'ın annesi Naciye Suman evin demirbaşığı; lakabı "Cici"ydi ama benim nazarımda hiç cici sayılmazdı, çünkü bir tas yemek verirken bile, "üvey"ler şöyle dursun, kendi öz çocukları ve torunları arasında dahi kayırmaca yapardı. Sonraları, onun feleğin çemberinden geçmiş bir kadın olduğunu fark edince, hele bir de Türkiye'nin ilk kadın fotoğrafçısı olduğunu öğrenince kendisini takdir ettim. Ama zorla değil ya, hiçbir zaman sevmedim.